

Renmarkskommittén
N 2021:02

PM 13 – Anteckningar från möte med skogsindustrin

Vid mötet deltog representanter från Lantbrukarnas Riksförbund, Skogsindustrierna, SCA Skog AB och Sveaskog AB

Kommitténs sekretariat uppfattade att deltagarna framförde bland annat följande.

Om upplägget för utredningen

Renskötselområdet täcker nästan halva Sveriges yta. Det innebär att förutsättningarna för jakten och fisket i renskötselområdet påverkar enormt många människor.

För skogsbrukets del är en viktig utgångspunkt att utredningen gör sitt yttersta för att så långt som möjligt nå samförståndslösningar. Man kommer inte kunna enas om allt och alla berörda kommer inte att bli nöjda, men största möjliga samförstånd behöver åstadkommas för att regleringen ska bli långsiktigt hållbar.

Som läget är nu har många frågor lämnats över till rättstillämpningen, vilket är otillfredsställande. Återkommande rättsprocesser med betydande rättsverkningar gagnar inte samhällsklimatet i norra Sverige. Alla som sätter sig in i de här ämnena är eniga om att de frågor som kommittén har att utreda kräver politiska lösningar. Ett helhetsgrepp behöver tas för att skapa ett sammanhållet regelverk som fungerar för hela befolkningen och hela näringslivet. Det är nödvändigt att det politiska ansvaret tas, för om denna utredning strandar kommer processerna att fortsätta i domstol och det vill ingen.

I det hänseendet är det också positivt att utredningens sekretariat i detta inledande skede träffar många berörda aktörer för att hämta in kunskap. Rättsområdet renskötselrätt är väldigt speciellt och kan inte jämföras med andra rättsområden. Det krävs omfattande faktakunskap och en lång inläsningsperiod för att sätta sig in i rennärlingsfrågorna och det är därför viktigt att parlamentarikerna ges ett utförligt underlag inför de beslut som ska fattas. De praktiska följderna av olika förslag behöver bli grundligt belysta.

I utredningsdirektiven läggs stor vikt vid Girjasdomen. Av direktiven kan slutsatsen dras att Girjasdomen kommer att användas som stöd för schabloniserade bedömningar, i synnerhet eftersom tidsramen för det första delbetänkandet om jakt och fiske är så snäv. Detta är bekymmersamt och motverkar möjligheterna till framgång med utredningen i stort. Görs schabloniserade ställningstaganden på kort tid i så här svåra frågor så kommer det helt enkelt att få följdverkningar för den fortsatta utredningen. Delbetänkandets korta tidsram skapar stress bland privata markägare och skogsbrukare. Konfliktnivån vid upplåtelse av jakt och fiske har också ökat det här året, troligen eftersom alla inblandade vill flytta fram sina positioner inför delbetänkandet.

När det gäller Girjas sameby så ligger den i nordligaste delen av Lappland där speciella förhållanden råder. Det vore därför olyckligt att i alltför stor utsträckning göra schablonbedömningar utifrån Högsta domstolens uttalanden i Girjasdomen. Det skulle vara samma sak som att lägga Härjedalsmålet – där domstolarna kom fram till att renskötselrätt saknas i stora områden i Härjedalen – till grund för schablonbedömningar längre norrut. Att förhållandena varierar i renskötseområdet och att de samiska rättigheterna kan vara olika starka i olika områden konstaterades redan i Skattefjällsdomen och det vore att göra det alltför enkelt för sig att utgå från Girjasdomen för hela renskötseområdet. Det skulle knappast öka möjligheterna till samförstånds lösningar.

Gott stöd bör finnas i de tidigare utredningar som har gjorts på området. Dessa har inte resulterat i lagstiftning av olika skäl, men man bör för den sakens skull inte uppfinna hjulet på nytt. Mycket av materialet som tidigare utredningar har tagit fram kan fortfarande användas, särskilt i fråga om miljö rätt.

När kommittén tar del av medias bevakning av skogsbruket är det viktigt att ha i åtanke att mycket av den kritik som framförs ligger utanför utredningens uppdrag, även om olika frågor ofta blandas samman. En hel del kritik handlar till exempel om skogsvårdslagens utformning och tillämpning, och då inte i de delar som berör hänsyn till renskötseln.

Om dagens rennärlingslag

Utredningen kommer att behöva ta hänsyn till den samhällsutveckling som har skett sedan rennärlingslagens tillkomst. Såväl renskötseln som samhället i stort ser annorlunda ut i dag än när rennärlingslagen togs fram.

När lagen skrevs var renskötseln mer traditionell och bedrevs i större utsträckning genom handkraft. I dag är den mer motoriserad, betydligt mer storskalig och bedrivs med lastbil, helikopter och skoter. Detta är naturligt – självklart måste renskötseln liksom andra närlingar få utvecklas. Lagstiftningen måste dock utvecklas i takt med detta, till exempel genom att skyldigheter i förhållande till den verksamhet som bedrivs regleras tydligare.

Det är vidare viktigt att fundera över vilka intressen som väger tyngst i renskötselrätten – är det dess betydelse som närling eller som kulturbärlare? I den frågan kan olika samebysmedlemmar ha olika uppfattning. Varje sameby är också unik – vad som gäller i den ena samebyn gäller inte nödvändigtvis i den andra.

En annan angelägen fråga är hur en naturbetesbaserad renskötsel kan bedrivs på ett uthålligt sätt. Som exempel kan nämnas reglerna om högsta renantal. Detta är något som länsstyrelserna är satta att övervaka, men uppfattningen är att det saknas tid och resurser till denna tillsyn. Det borde finnas ett kontrollsystem i rennärlingslagen för bevakning av att betet räcker i varje samebys område.

Om jakt och fiske

Det behövs en reglering av jakten och fisket som tillgodoser det allmänna intresset att kunna jaga och fiska. Jakten och fisket är en viktig del av den samiska kulturen, men utgör också en kultur med långa anor även för väldigt många icke-samer i renskötselområdet. Även icke-samer har jagat och fiskat i generationer. Jakt- och fiskerättsupplåtelser måste därför ske på ett rättssäkert sätt. Det är centralt att alla människor, oberoende av bostadsort, även fortsatt ges tillgång till marker under statens omedelbara eller indirekta

disposition och möjlighet att nyttja naturen där. Allmänhetens tillgång till markerna är i det hänseendet en mycket viktig del för ett statligt bolag som Sveaskog. Sveaskogs marker marknadsförs som hela Sveriges skog.

För skogsbruket har älgförvaltningen stor betydelse. Det gäller både den älgförvaltning som sker på mark under statens omedelbara disposition och på andra marker. Ett för stort älgbestånd leder till omfattande betesskador på skogen. Älgstammen måste därför hållas i balans med betestillgång, genom en noga reglerad älgförvaltning. Detta talar för att älgjakten även fortsatt behöver ligga under statlig kontroll.

Om småviltsjakten kan sägas att den är en viktig inkörspport till högviltsjakt för yngre jägare. Det är angeläget för viltförvaltningens del att det finns engagerade jägare i Sverige, och dessa introduceras ofta till jakten just genom småviltsjakten.

Om urminnes hävd

Det Högsta domstolen har gjort med Girjasdomen är att skapa ett nytt rättsinstitut för urminnes hävd – en särskild sorts urminnes hävd som gäller för rennäringen. Högsta domstolens slutsatser går ut på att urminnes hävd-institutet har utvecklats med samhällets utveckling.

Det är dock inte bara rennäringen som har utvecklats mycket under de senaste femtio åren. Det gäller också samhället i övrigt. Lyfter man Högsta domstolens slutsatser om urminnes hävd till andra folkgrupper eller andra boende i områdena så skulle dessa därför kunna få bäring även för dessa grupper. Politikerna måste ges möjligheten att göra en avvägning kring hur samhällsutvecklingen bör läggas till grund för en ny renskötsellagstiftning. Detta för att alla som bor och verkar i renskötseområdet på något sätt ska kunna samsas.

Om samråd

Det finns olika regelverk för de samråd som sker med samebyarna. Skogsvårdslagen föreskriver en sorts samråd och FSC-certifieringen en annan sort.

Vid avverkningar har de FSC-certifierade bolagen alltid samråd med samebyarna. Det gäller oavsett åtgärd – det vill säga även vid vägbyggen, anläggningar av grustäkter, skogsvård och så vidare. Att samråda och lägga upp

avverkningsplaner med samebyarna upptar en stor del av de skogliga tjänstemännens arbetstid.

Genomförandet och utfallet av samråden är väldigt beroende av vilken sameby som medverkar. Det är också väldigt personberoende. Många samebyar har förhållningssättet att de ska existera tillsammans med markägarna, och då fungerar samråden mycket bra. Med andra är det mer besvärligt eller omöjligt att komma överens. I sådana situationer är det svårt att som markägare komma vidare i processen.

Samebyarna har, genom SSR, varit med och tagit fram FSC-standarden tillsammans med skogsindustrin och miljöorganisationer. För det FSC-certifierade skogsbruket är FSC-standarden det ramverk som styr hur samråd och samverkan sker mellan rennäring och skogsbruk. Det innebär att man också har varit med och kommit överens om exempelvis i vilken utsträckning Contortatall ska kunna användas vid skogsbrukets nyplanteringar. För skogsbrukets del är utgångspunkten att FSC-standarden är välfungerande och genomarbetad.

Om skogsbrukets behov

Skogsbrukets behov i den här utredningen kan sammanfattas enligt följande. Skogsbruket har behov av att markägarnas egendomsskydd respekteras. Detta kommer utvecklas mer när utredningen börjar sitt arbete med frågorna om hur skogsnäringen och rennäringen förhåller sig till varandra. Vidare finns ett behov av att allmänheten fortsatt har tillgång till statens mark. Slutligen har skogsbruket behov av att älgstammen hålls i balans för att motverka betesskador på skogen.

Deltagarna vid mötet har fått ta del av anteckningarna och har getts möjlighet att komma med synpunkter på innehållet.